

KANEn vastaukset hallitustunnustelijan kysymyksiin

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE vastaa hallitustunnustelija Antti Rinteen kysymyksiin kansalaistoiminnan näkökulmasta.

Kysymyksissä ei ollut yhtään sellaista, joka olisi kohdennettu suoranaisesti kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin. Kuitenkin kansalaistoiminta liittyy vahvasti useaan eri yhteiskunnallisen toiminnan sektoriin. Emme vastaa kaikkiin kysymyksiin, vain niihin, jotka liittyvät suorimmin kansalaisyhteiskuntaan.

Vastaukset on laadittu Kanen työjaostossa neuvottelukunnan hyväksymien [hallitusohjelmatavoitteiden](#) perusteella

Vastaukset on kohdistettu joko kysymyskohtaisesti (a-e merkittyihin alakohtiin) tai koko teemaan (1-11).

Vastaukset on merkitty kysymysten alle **vihreällä**.

Hallitustunnustelija Antti Rinteen kysymykset eduskuntaryhmille

1. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi

- a. Oletteko sitoutuneet globaalisti ilmaston lämpenemisen pysäyttämiseen 1,5 asteeseen? Oletteko sitoutuneet siihen, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja sen jälkeen nopeasti hiilinegatiivinen?
- b. Millaisia toimenpiteitä ilmastonmuutoksen torjuminen mielestänne edellyttää eri yhteiskunnan osa-alueilla?
- c. Mitkä näette keskeisinä keinoina luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja parantamiseksi?

2. Suomi on kokoaan suurempi maailmalla

- a. Miten Euroopan unionia tulee kehittää? Mitkä ovat Suomen EU-puheenjohtajuuskauden keskeiset tavoitteet?

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella yhtenä tavoitteena tulee olla kansalaisyhteiskunnan tukeminen Euroopassa. Kansalaistoiminnan tila on kaventumassa useassa Euroopan maassa. Useassa jäsenvaltiossa on vallassa hallitus, joka rajoittaa vapaan kansalaistoiminta edellytyksiä, äärimmäisissä tapauksissa toiminnan kriminalisointi.

Eurooppalaisten arvojen toteutuminen edellyttää vapaata kansalaisyhteiskuntaa, jonka kautta ihmiset pystyvät toteuttamaan perusoikeuksiaan, ilmaisemaan mielipiteitään ja toimimaan vapaasti yhteiseksi hyväksi.

Toimia:

- Nostetaan EU-puheenjohtajuuden **yhdeksi teemaksi kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset Euroopassa** osana eurooppalaisten perusarvojen vahvistamista
- **Vahvistetaan kansalaisjärjestöjen ja poliittisen kentän välistä dialogia EU-tasolla.** Tarvitaan varhaista ja aktiivista keskusteluun tarttumista ja kansalaisten aktivoimista. Tämä edellyttää myös virkamiestason osaamisen ja valmiuksien kehittämistä sekä resursseja.

- b. Oletteko valmiit tukemaan viimeisimmissä selonteossa vahvistettua Suomen ulkopoliittikan linjaa?
- c. Mikä rooli Euroopan on otettava yhteistyössä Afrikan unionin ja sen jäsenmaiden kanssa Afrikan kehittämisessä?
- d. Hyväksyttekö tavoitteen Suomen kehitysyhteistyörahoituksen nostamisesta 0,7 prosenttiin suhteessa BKT:oon? Minkä ajan kuluessa näette tämän mahdolliseksi toteuttaa?

3. Turvallinen oikeusvaltio Suomi

- a. Kuvatkaa käsityksenne Suomesta oikeusvaltiona ja kertokaa keinot sen vahvistamiseksi. Miten edistäisitte ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa? Millä tavoin olette valmiit kehittämään kansalliskielten asemaa Suomessa?
- b. Mikä on käsityksenne lainvalmistelun laadusta ja oletteko valmiit hyväksymään komiteaperusteisen lainvalmistelun?
- c. Mitkä ovat sisäisen turvallisuuden riskitekijät ja kuinka vahvistaisitte sisäistä turvallisuutta?
- d. Oletteko valmiit tukemaan viimeisimmissä selonteoissa vahvistettua Suomen puolustuspolitiikan linjaa?

Sosiaalisen kehityksen ja turvallisuuden yksi keskeinen uhkatekijä on eriarvoistuminen. Sen myötä yhteenkuuluvuus ja luottamus keskeisiin demokraattisiin instituutioihin yhteiskunnassa vähenevät. Tämä lisää jännitteitä ja syrjäytymistä. Eriarvoisuus heikentää ihmisten turvallisuuden tunnetta ja osallisuuden mahdollisuuksia. Se heikentää ihmisten sosiaalisen, kulttuuristen ja taloudellisten oikeuksien toteutumista.

Kansalaistoiminta on tärkeä tekijä eriarvoisuuden purkamisessa sekä luottamuksen ja sosiaalisen pääoman rakentamisessa. KANEn visiona on, että kansalaistoiminta on elävää ja autonomista ja vahvistaa kaikkien mahdollisuuksia osallistua. Tämä vahvistaa myös perus- ja ihmisoikeuksien sekä osallisuuden toteutumista.

Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen edellyttää hallitukselta toimia sen toimintaedellytysten vahvistamiseen. Odotukset liittyvät ensisijaisesti keveään, johdonmukaiseen ja kannustavaan avustusjärjestelmään, vastuulliseen ja vakaaseen rahapelijärjestelmään ja järjestöjen autonomian kunnioittamiseen.

Toimia, joilla vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä:

- **Toteutetaan rahapelifuusion jatkotyö** järjestöautonomia huomioiden ja yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa.
  - Arpajaislain uudistuksessa, toimeenpanossa ja seurannassa on **keskeistä huomioida pelihaittojen vähentäminen** sekä rahapeliyksinoikeusjärjestelmän säilyttäminen.
  - SiVM 22/2018 mukaisesti: "hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puuttumalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja ja varmistaa lainsäädännöllä ja muulla tavoin **Veikkaus Oy:lle vakaan toimintaympäristön**, jossa pelaaminen kanavoituu nykyistä paremmin yhtiön pelitoimintaan"
  - Rahapeliuutoista maksettavien **järjestöavustusten myöntämisperiaatteet on tarpeen keventää, johdonmukaistaa ja muuttaa nykyistä kannustavammiksi** valtion järjestöjen avustusten digitalisaatiohankkeen yhteydessä. Prosessissa tulee olla osallisena sekä

tuotonjaosta vastaavien viranomaisten että avustuksia käyttävien järjestöjen edustus. Avustuskäytännöt, kuten hakemus-, raportointi- ja vaikuttavuusarviointimenettelyt, on eri tuotonjakoministeriöissä määriteltävä yhdenmukaisiksi soveltuvin osin.

- Uudistetun avustusjärjestelmän tulee perustua **järjestöjen autonomian** kunnioittamisen, avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaatteille sekä byrokratian vähentämiselle.
- Järjestöavustuksia myönnettäessä tulee huolehtia siitä, että viranomaiset eivät sovelle kansallista lainsäädäntöä tiukempia tulkintoja esimerkiksi hankintalain soveltamisessa.
- Osana autonomian vahvistamista muutetaan **valtionavustuskäytäntöjä** niin, että **järjestöjä rohkaistaan lisäämään omaa varainhankintaansa**. Järjestöjen oma varainhankinta ei saa vähentää valtionavustuksen määrää.
- Päivitetään valtioneuvoston **periaatepäätös kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten edistämisestä** tai laaditaan uusi **demokratiapoliittinen selonteko**. Tavoitteena on lisätä kansalaisten osallisuutta päätöksenteon kaikissa vaiheissa, purkaa kansalaistoimintaa liiallista hallintokuormaa ja keventää lupakäytäntöjä.
- **Kehitetään yleishyödyllisten yhdistysten verotusta** niin, että verottajan käytännöt ovat selkeitä ja ennustettavia. Vapaaehtoistoimintaan liittyviä verotuskäytänteitä sujuvoitetaan ja yhdenmukaistetaan.

4. Elinvoimainen Suomi

a. Näettekö, että Suomi voi ilmastonmuutoksen ja muiden megatrendien ratkaisujen kautta rakentaa itselleen uutta, kestävästä vientivetoista kasvua? Näettekö tarpeellisena, että Suomeen laaditaan yhteinen strategia vahvistuvan elinvoiman ja kestävä kehityksen talouskasvun turvaamiseksi? Mitkä olisivat sen pääkohdat?

b. Millaisilla toimenpiteillä kehitetään metropolialuetta, kasvavia kaupunkiseutuja, seutukeskuksia ja harvaan asuttuja alueita?

c. Miten varmistaisitte Suomen liikenneinfrastruktuurin ylläpitämisen ja kehittämisen? Mikä on mallinne rahoituksen kehittämiseksi?

5. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi

a. Miten kehittäisitte työelämää ja sen sääntelyä yhteistyössä työelämän osapuolten kanssa? Hyväksyttekö työelämän vähimmäisehtojen sääntelyn nykyiseltä pohjalta?

b. Miten uudistaisitte perhevapaita?

c. Mitkä ovat keskeiset keinot miesten ja naisten välisen palkkatasa-arvon toteuttamiseksi?

6. Kestävän talouden Suomi

a. Millä keinoilla varmistaisitte työllisyysasteen kasvun selvästi yli 75 prosenttiin 2020-luvun aikana?

Kansalaisyhteiskunta on merkittävä työllisyyden edistäjä. Järjestöt ovat merkittäviä työnantajia, ja yhtä tärkeitä ovat järjestöjen mahdollisuudet tukea ihmisten osaamista ja valmiutta osallistua aktiivisesti työelämään. Järjestöt voivat edistää esimerkiksi nuorten työelämävalmiuksia, rakentaa verkostoja, joista ihmiset työllistyvät ja joissa ihmiset vahvistavat osaamistaan. monien järjestöjen tekemä työ edistää terveyttä ja hyvinvointia, ehkäisee ongelmia ja tukee kuntoutumista, mikä osaltaan vähentää työkyvyttömyyttä ja tukee työllisyysasteen nosta.

Useat järjestöt toimivat koko maassa ja tarjoavat vapaaehtoistoimintaa ja siihen liittyviä, myös työelämässä hyödynnettäviä koulutuksia myös niillä alueilla, joilla koulutustarjontaa muuten on

vain vähän. Tuottavuuteen liittyy olennaisesti myös terveys ja vireys, joita järjestötoiminnasta koituu ihmisille.

Tässäkin mielessä olennaisia ovat järjestöjen yleisten toimintaedellytysten varmistaminen, kuten olemme kuvanneet kysymyksen 3 vastauksessa.

b. Kuvatkaa tekijät, joilla julkisen talouden kestävyys turvataan erityisesti väestökehitys huomioon ottaen.

7. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi

a. Miten vahvistaisitte hyvinvointiyhteiskunnan palveluita ja ihmisten toimeentulon turvaavia etuuksia? Kuvatkaa erityisesti keinonne, joilla vahvistatte ikääntyvien ihmisten palveluita ja toimeentuloa. Mitkä ovat keinonne lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi?

b. Miten rahoittaisitte edellisessä kohdassa kuvaamanne toimenpiteet? Kuvatkaa keinonne konkreettisesti.

c. Mitkä eriarvoisuustekijät suomalaisessa yhteiskunnassa tunnistatte ja miten vähentäisitte eriarvoisuutta?

Eriarvoisuus ja sen kasvu on yksi suomalaisen demokratian suurimmista haasteista. Osallistuminen eriytyy muun muassa koulutuksen, tulojen, terveyden, kotitaustan, sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan mukaan. Eriytymistä tapahtuu niin äänestysaktiivisuudessa kuin kansalaistoimintaan osallistumisessa.

Järjestöt voivat kitkeä eriarvoistumista toimintansa sisällön kautta sekä kannustamalla mukaan kansalaistoimintaan ihmisiä erilaisista lähtökohdista.

Tulevalla hallituskaudella tarvitaan johdonmukaista, yhdessä järjestöjen kanssa toteutettavaa politiikkaa yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistamiseksi kansalaistoiminnassa.

Toimia:

- Toteutetaan kärkihanke, jolla edistetään demokratiaa ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja vahvistetaan yhdenvertaista osallistumista.
- Rakennetaan **vahvaa kumppanuutta** järjestöjen, julkisen sektorin ja muiden toimijoiden välille välillä eriarvoisuuden vähentämiseksi.
- Rahoitusta suunnataan demokratiaa vahvistaviin innovatiivisiin ja sektorirajat ylittäviin yhteishankkeisiin tai ohjelmiin, joilla edistetään haavoittuvassa asemassa olevien osallistumista, kansalaispätevyyttä ja vuoropuhelua päättäjien kanssa sekä vaaliosallistumista.
- Eriyishuomiota kiinnitetään lasten ja nuorten toimintaan, jotta eriarvoistumiskehitystä voidaan kitkeä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

8. Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi

a. Tunnistatteko, että kestävä talouskasvun perustan vahvistamiseksi on tehtävä investointeja koulutukseen, tutkimukseen, innovaatioihin sekä infrastruktuuriin? Kuvatkaa konkreettiset keinonne.

b. Tunnistatteko tarpeen, että koko ikäluokan tulisi suorittaa vähintään toisen asteen tutkinto? Kuvatkaa keinonne tähän pääsemiseksi.

c. Miten varmistaisitte sen, että jokaisen oppiminen ja osaamisen kehittäminen jatkuu läpi työuran?

Kansalais- ja järjestötoiminta on poikkeuksellisen moninainen informaalisen oppimisen alusta, joka tulisi tunnistaa osana osaamisen ja oppimisen kehittämistä. Mahdollisimman monella tulee olla pääsy myös mielekkääseen vapaa-ajantoimintaan. Tässä mielessä kansalaistoiminnan hyvät edellytykset ovat tärkeitä.

Toimia:

- Kansalaistoiminnan yleisten toimintaedellytysten vahvistaminen (ks. kysymyksen 3 vastaukset)
- Mahdollistetaan **harrastaminen** kaikille lapsille.
- Jatketaan pitkäjänteistä **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen** juurruttamista opetukseen, koulujen oppilaskuntatyöskentelyyn ja järjestötoimintaan yhteistyössä kansalaisjärjestöjen, viranomaisten ja oppilaitosten kanssa.

d. Miten edistäisitte kulttuurin asemaa Suomessa?

Vapaa kansalaistoiminta on kulttuuria, siksi on tärkeää tunnistaa koko kulttuurin kirjo. Myös tässä kansalaistoiminnan edellytysten vahvistaminen (kysymys 3) on tärkeää. Kulttuuri pitäisi tässä ymmärtää laaja-alaisesti, sisältäen myös liikunta ja urheilu.

9. Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistus

Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistus edellyttää useampia vaalikausia. Oletteko valmiita yhdistämään eri etuuksia ja hyväksymään yhtenäisen etuustason eri syyperusteilla siten, että uudistus lisää työllisyyttä, nostaa koulutustasoa, vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä parantaa osallisuutta?

10. Esittäkää lähtökohtanne sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseksi.

Kansalaisjärjestöjen tuottaman hyvinvoinnin näkökulmasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa keskeistä on, että niiden mahdollisuus toimia ja tuottaa julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa täydentävää hoitoa ja toimintaa turvataan.

Toimia:

- Huomioidaan **järjestölähtöinen toiminta** valtakunnallisissa sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteissa, toimeenpanossa ja seurannassa.
- Varmistetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavat alueet ottavat omista **strategioissaan ja palvelulupauksissaan** huomioon järjestöjen yleishyödyllisen vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen tarjoamat mahdollisuudet, tekevät yhteistyötä järjestöjen kanssa ja tukevat kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä mm. avustuksin.
- Varmistetaan, että uudistuksen toimeenpanossa määritellään eri julkishallinnon toimijoiden **roolit ja vastuunjako** hyvinvointia ja terveyttä edistävässä järjestöyhteistyössä sekä taataan **kumppanuuksien säilyminen**.
- Laaditaan sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaaville alueille **valtakunnalliset ohjeistukset** siitä, miten järjestöjen on mahdollista yhdistää toiminnassaan kunnallista, maakunnallista ja veikkausvoittovaroista maksettavaa rahoitusta.

11. Oletteko valmiita osallistumaan sosialidemokraattien johtamaan enemmistöhallitukseen, ja onko teillä osallistumisellenne mahdollisia kynnyksikysymyksiä?

Kansalaisjärjestöt eivät ole hallitusosapuoli, mutta olemme valmiita yhteistyöhön hallituksen kanssa. Tämä edellyttää kuulemista myös valtioneuvoston ja muun valtiovallan osalta.

Toimia:

- Kehitetään **viranhaltijoiden osaamista ja monialaista yhteistyötä** kansalaisyhteiskunnan kuulemisessa. Huolehditaan esimerkiksi ohjeistusten ja koulutuksen avulla, että valmistelussa varataan **riittävästi aikaa** sidosryhmien kuulemiselle ja osallistumiselle.
- Kehitetään **vaikutusten arviointia** ja luodaan kriteeristöä kansalaisyhteiskuntavaikutusten arvioinnille.
- Varmistetaan **kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä edustus** erityisesti kaikissa niissä prosesseissa, jotka vaikuttavat kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiin. Suuret uudistukset on valmisteltava laajapohjaisesti ja niiden **kansalaisyhteiskuntavaikutukset** on tunnistettava.